

POSTANOWIENIE

Dnia 10 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z powództwa A. N.
przeciwko Funduszowi Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w Warszawie
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 10 stycznia 2024 r.,
zażalenia powódki na postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie
z dnia 20 czerwca 2023 r., sygn. akt XIV Pa 13/20,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Warszawie, na posiedzeniu niejawnym, w składzie jednoosobowym, wydał postanowienie z 20 czerwca 2023 r., w którym na podstawie art. 25 § 1 i § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. zarządził dochodzenie w celu sprawdzenia wartości przedmiotu zaskarżenia oraz ustalił jego wartość na kwotę 9.648,52 zł, a w związku z powyższym ustaleniem, z mocy art. 398⁶ § 2 k.p.c. odrzucił skargę kasacyjną jako niedopuszczalną z uwagi na wartość przedmiotu zaskarżenia.

Składająca skargę kasacyjną powódka wniosła zażalenie na powyższe postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie, zaskarżając je w całości. Podniosła zarzut nieważności postępowania, tj. rozpoznanie sprawy sądowej w drugiej instancji w składzie jednego sędziego, podczas gdy zgodnie z uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r. rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego

uksztalowanym na podstawie art. 15zszs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 2095 ze zm.) ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Sąd Najwyższy nadał uchwale moc zasady prawnej i ustalił, że przyjęta w uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia.

Żaląca się wniosła o uchylenie w całości zaskarżonego postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi, a także o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Strona pozwana wniosła o oddalenie zażalenia jako oczywiście bezzasadnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie podlega oddaleniu.

Zgodnie z art. 398⁶ § 2 k.p.c., sąd drugiej instancji odrzuca skargę kasacyjną wniesioną po upływie terminu, skargę niespełniającą wymagań określonych w art. 398⁴ § 1, nieopłaconą oraz skargę, której braków nie usunięto w terminie lub z innych przyczyn niedopuszczalną.

Skarga kasacyjna - jako szczególny środek zaskarżenia wnoszony poza tokiem instancji od prawomocnych orzeczeń - musi spełniać wyznaczone ustawowo wymagania, które określają jej dopuszczalność. Takie wymaganie statuuje, między innymi, art. 398² § 1 k.p.c., zgodnie z którym skarga kasacyjna nie przysługuje w sprawach (z zakresu ubezpieczeń społecznych) o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż dziesięć tysięcy złotych. Przepis art. 398² k.p.c. ma przy tym charakter bezwzględny i nie jest dopuszczalne dowolne, zależne wyłącznie od woli stron "oznaczenie" wartości przedmiotu zaskarżenia po to, ażeby uzyskać uprawnienie do wniesienia skargi kasacyjnej w sprawie, w której

skarga taka jest niedopuszczalna. Z tego względu badanie wartości przedmiotu zaskarżenia podanej w skardze kasacyjnej ma na celu sprawdzenie, czy skarga kasacyjna jest dopuszczalna ze względu na minimalną wartość zaskarżenia wymaganą od tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia według art. 398² § 1 k.p.c. i nie może być utożsamiane ze sprawdzeniem wartości przedmiotu sporu, o którym stanowią art. 25 i art. 26 k.p.c. O ile bowiem przepisy te wyrażają potrzebę ustabilizowania w postępowaniu cywilnym wartości przedmiotu sporu na potrzeby określenia właściwości rzeczowej sądu i wysokości należnych opłat sądowych, o tyle gdy chodzi o określenie wartości przedmiotu zaskarżenia na użytek ustalenia dopuszczalności skargi kasacyjnej potrzeba taka nie występuje, ważne jest natomiast, by rozpoznaniu przez Sąd Najwyższy podlegały jedynie te skargi kasacyjne, których dopuszczalność przewidują przepisy procesowe, a nie niewłaściwe określenie wartości przedmiotu sporu przez stronę. W rezultacie nawet brak sprawdzenia wartości przedmiotu zaskarżenia podanej w apelacji nie eliminuje możliwości weryfikacji prawidłowości podanej wartości przedmiotu zaskarżenia w skardze kasacyjnej. Zgodnie z art. 398²¹ k.p.c., w postępowaniu kasacyjnym ma bowiem odpowiednie zastosowanie, między innymi, art. 368 § 2 k.p.c., który w zdaniu trzecim przewiduje, że przepisy art. 19-24 i art. 25 § 1 k.p.c. stosuje się odpowiednio. Oznacza to, że wskazana błędnie wartość przedmiotu sporu lub przedmiotu zaskarżenia nie jest wiążąca dla postępowania kasacyjnego, a w rezultacie zarówno sąd drugiej instancji, jak również Sąd Najwyższy w ramach badania warunków formalnych skargi kasacyjnej może sprawdzić, czy podana w skardze kasacyjnej wartość przedmiotu zaskarżenia jest zgodna z zasadami jej ustalania zawartymi w art. 19-24 k.p.c. (postanowienia Sądu Najwyższego: z 2 lutego 2011 r., II CZ 197/10, LEX nr 738550; z 26 stycznia 2012 r., III UZ 31/11, LEX nr 1130398).

Wobec powyższego Sąd Okręgowy uprawniony był do sprawdzenia podanej w skardze kasacyjnej powódki wartości przedmiotu zaskarżenia. Postanowienie wydane w trybie art. 25 k.p.c. jest niezaskarżalne. Jego kontrola ma charakter pośredni w myśl art. 380 k.p.c. i jedynie w ten sposób możliwe jest skuteczne zanegowanie sposobu obliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia albo zanegowanie jego wyniku.

Skarżąca nie zawarła wniosku o objęcie kontrolą także postanowienia w przedmiocie ustalenia wartości przedmiotu zaskarżenia, co należy uznać za ograniczenie zakresu rozpoznania zażalenia jedynie do postanowienia o odrzuceniu skargi. Jest to postanowienie o charakterze formalnym. Funkcją przeprowadzonego przez sąd drugiej instancji postępowania jest sprawdzenie, czy występują przeszkody uniemożliwiające uruchomienie postępowania kasacyjnego (czy skarga kasacyjna jest niedopuszczalna). Taką samą funkcję należy przypisać postępowaniu zażaleniowemu. Rozpoznanie zażalenia przewidzianego w art. 394¹ § 1 k.p.c. nie tworzy uprawnienia pozwalającego na ingerencję w merytoryczne kompetencje sądu drugiej instancji, ani też nie służy kontroli materialnoprawnej podstawy orzeczenia, która stanowi przedmiot postępowania kasacyjnego (a nie postępowania zażaleniowego). Kontrola kasacyjna (merytoryczna) nie może być zastępowana trybem zażaleniowym (wyłącznie formalnym), który z nią nie konkuruje (postanowienie Sądu Najwyższego z 18 października 2022 r., I UZ 11/22, LEX nr 3508905).

Jedynym zarzutem stawianym powyższemu postanowieniu Sądu Okręgowego jest sugerowana sprzeczność składu orzekającego z przepisami prawa (art. 379 pkt 4 k.p.c.).

Godzi się więc wskazać, że zgodnie z art. 367 § 3 k.p.c., w brzmieniu obowiązującym w dniu wydania zaskarżonego orzeczenia, sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w składzie trzech sędziów. Na posiedzeniu niejawnym sąd orzeka w składzie jednego sędziego, z wyjątkiem wydania postanowienia, o którym mowa w art. 224 § 3, lub wyroku. Od dnia 21 sierpnia 2019 r. doszło do istotnej zmiany postępowania cywilnego, albowiem do art. 148 k.p.c. dodany został § 3, pozwalający sądowi na wydanie każdego postanowienia na posiedzeniu niejawnym. Postanowienie sądu drugiej instancji w przedmiocie odrzucenia skargi kasacyjnej mogło zostać wydane na posiedzeniu niejawnym. W konsekwencji, zgodnie z art. 367 § 3 k.p.c. zdanie drugie, orzeczenie to mogło być wydane w składzie jednoosobowym.

Powyższy stan rzeczy nie daje podstaw do uznania, że w sprawie zachodzi nieważność postępowania wskazana w art. 379 pkt 4 k.p.c., polegająca na tym, że

skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy.

Skarżąca błędnie powołuje się na uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22 (OSNP 2023 nr 10, poz. 104). Skład sądu wydającego zaskarżone postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej nie został ukształtowany na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczegółowych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 2095 ze zm.), lecz wynikał z utrwalonej w postępowaniu cywilnym zasady wyrażonej w art. 367 § 3 zdanie drugie k.p.c. Postępowania sprowadzającego się do zbadania formalnych przesłanek dopuszczalności skargi kasacyjnej nie można utożsamiać z merytorycznym rozpoznaniem sprawy, materialnoprawną oceną samej skargi.

Przepis art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczegółowych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, stanowi, że w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania tego z nich, który obowiązywał jako ostatni, w sprawach rozpoznawanych według przepisów ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego, w pierwszej i drugiej instancji sąd rozpoznaje sprawy w składzie jednego sędziego, z wyjątkiem spraw rozpoznawanych w składzie jednego sędziego i dwóch ławników; prezes sądu może zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie trzech sędziów, jeżeli uzna to za wskazane ze względu na szczególną zawziętość lub precedensowy charakter sprawy.

Powyższy przepis nawiązuje do zdania pierwszego art. 367 § 3 k.p.c. dotyczącego składu właściwego dla rozpoznania sprawy – merytorycznego rozpoznania apelacji w jej ustawowych granicach. W tym kontekście, w powoływanej przez żalącą się uchwale, zmiana składu orzeczniczego z kolegiального na jednoosobowy została poddana krytyce Sądu Najwyższego z perspektywy prawa do sądu (art. 45 Konstytucji RP). Rozstrzygany uchwałą problem prawny dotyczył realizacji prawa do sądu na poziomie drugiej instancji.

Sąd Najwyższy miał na uwadze, że kontrola instancyjna, chroniona konstytucyjnie, ma zapewnić rzeczywistą, a nie jedynie formalną kontrolę poprawności rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji w wyniku wszechstronnego zbadania rozpoznawanej sprawy i wydania orzeczenia merytorycznego (wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 9 lutego 2009 r., SK 10/09, OTK-A 2010 nr 2, poz. 10; z 31 marca 2009 r., SK 19/08, OTK-A 2009 nr 3, poz. 29; z 12 czerwca 2002 r., P 13/01, OTK-A 2002 nr 4, poz. 42). Uchwała z 26 kwietnia 2023 r. nie dotyczy składu sądu właściwego do wydania orzeczeń formalnych, takich jak postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej, będące przedmiotem rozpoznawanego zażalenia.

Oznacza to, że zaskarżone postanowienie Sądu drugiej instancji wydane na posiedzeniu niejawnym w składzie jednoosobowym jest prawidłowe, jako zgodne z powołanymi przepisami. Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł jak sentencji.

[SOP]

[ał]